

Εμπέδωση της ύλης που διδάχτηκα στην Ιστορία της Α΄ τάξης :

Αγαπητοί μαθητές και μαθήτριες,

Τώρα που βρίσκεστε στο σπίτι και έχετε αρκετό ελεύθερο χρόνο, μπορείτε να τον αξιοποιήσετε δημιουργικά για να εμπεδώσετε την ύλη που διδαχτήκατε στην Ιστορία. Μπορείτε μέσα από τις πιο κάτω δραστηριότητες, να νιώσετε την προσπάθεια των καθηγητών σας να σας βοηθήσουν. Η απασχόληση με τα μαθήματά σας θα σας βοηθήσει να κρατήσετε επαφή με το σχολείο. Ευχόμαστε η προσπάθειά μας να είναι χρήσιμη σε σας. Ακόμα, εισηγούμαστε να χρησιμοποιήσετε ιστοσελίδες που έχουν εργασίες για την Ιστορία καθώς και παιχνίδια.

π.χ. <https://quizizz.com/admin/quiz/5d93401ef24af7001a1c6ec9/->

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/istoria/ask.Istorias/kyk-min-myk.htm>

I. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

1. Ποια εποχή της Προϊστορίας παρουσιάζει η εικόνα;
2. Να περιγράψεις τον τρόπο ζωής την εποχή αυτή.
(κατοικία, τροφή, ενδυμασία, εργαλεία)

3. Ποια εποχή της Προϊστορίας παρουσιάζει η εικόνα;

4. Να περιγράψεις τον τρόπο ζωής την εποχή αυτή. (κατοικία, τροφή, ενδυμασία, εργαλεία)

5. Ποια αλλαγή έγινε στον τρόπο ζωής από την Παλαιολιθική στη Νεολιθική εποχή και ποιες συνέπειες είχε;

6. Να ονομάσεις το αντικείμενο της εικόνας.

7. Ποια η σημασία ή η χρήση του αντικειμένου αυτού;

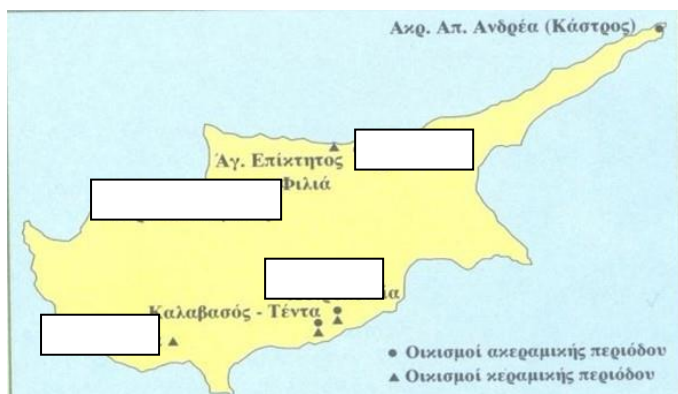
8. Σε ποια εποχή της προϊστορίας ανήκει;

Για να απαντήσεις τα πιο πάνω, να διαβάσεις τις σελ. 6-11 του βιβλίου «Αρχαία Ιστορία» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου.

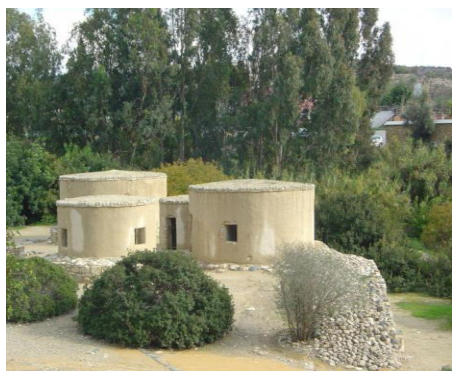
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (ΒΙΒΛΙΟ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ) ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ – ΧΑΛΚΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Να εντοπίσεις τρεις σημαντικούς νεολιθικούς οικισμούς της Κύπρου. (χάρτης)

2. Να τοποθετήσεις στον χάρτη τους νεολιθικούς οικισμούς [Χοιροκοιτία, Σωτήρα, Πέτρα του Λιμνίτη, Τρουλλί].

3. Να εξηγήσεις το υπόμνημα του χάρτη.

4. Να περιγράψεις ένα σπίτι της νεολιθικής εποχής, αναφέροντας το σχέδιο (εσωτερικά και εξωτερικά) καθώς και τα υλικά κατασκευής στο κάθε μέρος .

Αναπαράσταση νεολιθικών σπιτιών - Χοιροκοιτία

5. Πού έχτιζαν τα σπίτια τους οι άνθρωποι της Νεολιθικής εποχής; Να δικαιολογήσεις την επιλογή τους .

6. Ας υποθέσουμε ότι ζεις στη νεολιθική εποχή και θέλεις να επιλέξεις χώρο για να κτίσεις έναν οικισμό (χωριό). Ποιο χώρο από τους πιο κάτω που σου προτείνονται, θα επέλεγες και γιατί;

- α. μέσα σε ένα πυκνό δάσος.
- β. πάνω σε ένα λόφο που βρίσκεται δίπλα σε ποτάμι.
- γ. σε μια βραχώδη και απόκρημνη περιοχή.

7. Η κοινωνία της Νεολιθικής εποχής στην Κύπρο ήταν καλά οργανωμένη. Να τεκμηριώσεις την άποψη, αναφέροντας συγκεκριμένα ευρήματα που το αποδεικνύουν.

8. Η εικόνα θα συμπεριληφθεί σε ένα βιβλίο ιστορίας και θα συνοδεύεται από κείμενο. Να γράψεις το κείμενο αυτό, περιγράφοντας σε μια παράγραφο τον τρόπο ταφής, τα ταφικά έθιμα του νεολιθικού ανθρώπου καθώς και την ερμηνεία των εθίμων αυτών. (η εικόνα θα σε βοηθήσει)

9. α) Τι ήταν τα ειδώλια, τι παρίσταναν;
β) Να τα συσχετίσεις με τη θρησκεία και τις πεποιθήσεις του ανθρώπου της εποχής εκείνης.
γ) Να ονομάσεις ένα χαρακτηριστικό είδος ειδωλίων που βρέθηκαν στην Κύπρο και χρησιμοποιούνταν και ως περιδέραια.

10. Οι πιο κάτω εικόνες παρουσιάζουν έργα που δημιούργησε ο άνθρωπος της Νεολιθικής εποχής. Καλείσαι να δηλώσεις: α) τι είναι (ονομασία τους) β) το υλικό κατασκευής τους γ) τι παριστάνουν και με ποιες ενασχολήσεις / πεποιθήσεις των ανθρώπων σχετίζονται.

11. Να αντιστοιχίσεις έναν όρο της Στήλης Α με έναν όρο της Στήλης Β.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύει ένα (1) στοιχείο.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Νεολιθική εποχή	(α) γραφή
2. Παλαιολιθική εποχή	(β) πηλός
3. Κεραμική	(γ) θεά γονιμότητας
4. Ειδώλιο	(δ) μόνιμη κατοικία
	(ε) νομάς

12. Να σημειώσετε «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από κάθε πρόταση.

- I. Ο νεολιθικός άνθρωπος ήταν μόνο κυνηγός και τροφοσυλλέκτης.
- II. Τα ειδώλια παριστάνουν κυρίως γυναικείες μορφές.
- III. Κατά τη Νεολιθική εποχή ο άνθρωπος παράγει την τροφή του.
- IV. Κατά την Προϊστορία ήταν γνωστή η χρήση της γραφής.

13. Αφού διαβάσεις την πηγή να απαντήσεις στα πιο κάτω ερωτήματα:

Κατά την Ακεραμική περίοδο, οι άνθρωποι «χρησιμοποιούσαν την πέτρα, το ξύλο, το δέρμα και τα οστά, με τα οποία έφτιαχναν πολλές κατασκευές που τους χρησίμευαν στις καθημερινές τους ανάγκες για επιβίωση, ενώ ο πηλός και το ψήσιμο του ήταν ακόμα άγνωστος». Κατά την **Κεραμική** περίοδο, «οι άνθρωποι μαθαίνουν να φτιάχνουν τον πηλό και να δημιουργούν μ' αυτόν αντικείμενα, κυρίως αγγεία κάνοντας έτσι πιο άνετη τη ζωή τους, η οποία βελτιώθηκε τόσο από υγιεινής, όσο και από οικονομικής άποψης, αφού πολλά προϊόντα και τρόφιμα διατηρούνται αυτή την περίοδο μέσα σε πήλινα αγγεία. Το λάδι, το κρασί, το γάλα, το νερό, αλλά και σιτηρά, όσπρια, αλεύρι αλλά και διάφορα παράγωγά τους, τα οποία προηγουμένως ήταν εκτεθειμένα στη φύση ή σε κατάλληλους χώρους, τώρα φυλάσσονται μέσα σε λαγήνια, κανάτες, κύπελλα, πιθάρια και άλλα αγγεία καμωμένα από πηλό».

Παπαγεωργίου, Κ., Κυπριακή Αρχαιολογία, Πάργα, Λευκωσία 2005, σελ. 8

- α) Τι ονομάζουμε Ακεραμική και τι Κεραμική περίοδο;
- β) Τι πρόσφερε στη ζωή του ανθρώπου η χρήση του πηλού;
- γ) Να ονομάσετε τη διακόσμηση του αγγείου της εικόνας 1.

Εικόνα 1

Για να απαντήσεις τα πιο πάνω, να διαβάσεις τις σελ. 3-11 του βιβλίου «Ιστορία της Κύπρου» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ (3000-1100 π.Χ.)

1. Ο Κυκλαδικός πολιτισμός

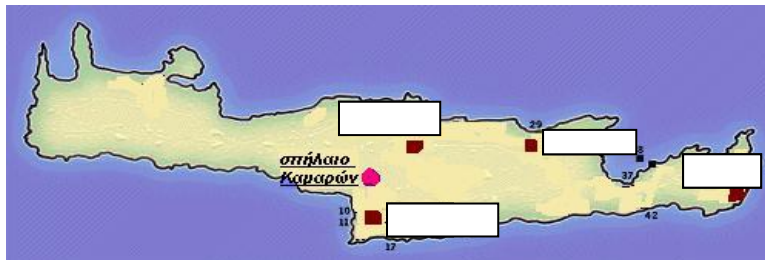
1. Αφού παρατηρήσεις τον χάρτη και με βάση τις ιστορικές σου γνώσεις, να αναφέρεις τους λόγους ανάπτυξης του Κυκλαδικού πολιτισμού.

2. Ποιες πληροφορίες παίρνουμε από τα δύο κυκλαδικά ειδώλια των εικόνων;

2. Ο Μινωικός πολιτισμός

1. Στον χάρτη που ακολουθεί, να τοποθετήσεις τα τέσσερα ανακτορικά κέντρα του Μινωικού πολιτισμού.

2. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Θεά των όφρων	α) ιερογλυφική γραφή
2. Δίσκος της Φαιστου	β) Άρθουρ Έβανς
3. Κνωσός	γ) ειδώλιο
4. Ταυροκαθάψια	δ) καμαραϊκά αγγεία
	ε) θρησκευτική τελετή
	στ) Μάλια

3. Να προσδιορίσεις αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος.

α. Οι Μινωίτες την περίοδο της ακμής τους είχαν θαλασσοκρατία.

β. Οι Μινωίτες είχαν ειρηνική ζωή.

γ. Το μινωικό ανάκτορο είχε πολύ απλό σχέδιο.

δ. Οι Μινωίτες πίστευαν κυρίως σε γυναικείες θεότητες.

4. Αφού διαβάσεις την πηγή, να απαντήσεις:

Πηγή 1:

Ένας Μινωίτης έμπορος μιλάει για τη δουλειά του

Το εμπόριο δεν το κάνουμε για τον εαυτό μας, μα για τα ανάκτορα. Ο βασιλιάς και η κυβέρνηση αποφασίζουν τι θα παράγει η Κνωσός, πού θα τα στείλει και τι θα πάρει σε αντάλλαγμα. Εμείς οι έμποροι είμαστε ταγμένοι στην υπηρεσία του κράτους... Δουλειά μας είναι να μεσολαβούμε για να κινηθούν τα προϊόντα. Ταξιδεύουμε μεταφέροντάς τα ως την άκρη του κόσμου και κάνουμε όλες τις απαραίτητες συνεννοήσεις και συναλλαγές. Δεν λέω πως δεν έχουμε, παρ' όλα αυτά, τα κέρδη μας. Κάποιο μερίδιο αντιστοιχεί και σε εμάς.

Έμκε, *Είδα κι άκουσα στην Κνωσό, σελ. 106*

- A) Πώς διεξαγόταν το εμπόριο στη Μινωική Κρήτη;
B) Να εξηγήσεις τον όρο «μινωική θαλασσοκρατία».

5. Να συμπληρώσεις την κάθε μία από τις πιο κάτω προτάσεις με μία από τις τέσσερις επιλογές που ακολουθούν, ώστε να σχηματιστεί μια ιστορικά ορθή πρόταση.

- (1) Σημαντικό κέντρο του μινωικού πολιτισμού υπήρξε η:
i. Φαιστός ii. Ζάκρος iii. Κνωσός iv. Θήβα
- (2) Τα ταυροκαθάψια στην Κρήτη είχαν χαρακτήρα:
i. ψυχαγωγικό ii. θρησκευτικό iii. αθλητικό iv. κερδοσκοπικό
- (3) Τα μινωικά ανάκτορα:
i. ήταν πολύ απλά ii. Είχαν περίπλοκο σχέδιο iii. Είχαν ένα όροφο iv. ήταν απρόσιτα στον κόσμο

6. Να γράψεις τέσσερα (4) κοινά χαρακτηριστικά των μινωικών ανακτόρων.

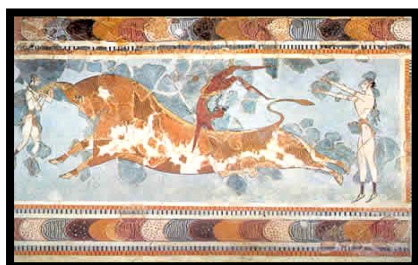
1. Να ονομάσεις το αντικείμενο της εικόνας;
2. Ποιο είδος γραφής υπάρχει σε αυτό;
3. Ποιο άλλο είδος γραφής αναπτύχθηκε στη Μινωική Κρήτη;

7. Να γράψεις ένα κατατοπιστικό σημείωμα για το πιο κάτω:

Μινωική θρησκεία (θεότητες, χώροι λατρείας, ιερά σύμβολα)

8. Αφού παρατηρήσεις τις πιο κάτω εικόνες:

Να γράψεις κατατοπιστικό σημείωμα για την κάθε εικόνα. (τι είναι, σε ποιον πολιτισμό ανήκουν, τι παριστάνουν, τη σημασία τους).

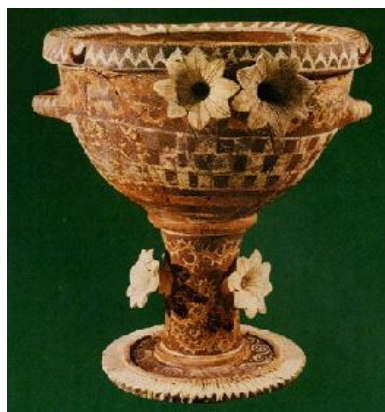

9. Να ταιριάζεις τους αριθμούς της πρώτης στήλης με τα γράμματα της δεύτερης (από τη στήλη Β περισεύει ένα).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Άρθρουρ Έβανς	α. κυρίως γυναίκες
2. ιερατείο	β. αγγείο
3. δίσκος της Φαιστού	γ. θαλασσοκρατία
4. Μίνωας	δ. Κνωσός
	ε. ιερογλυφική γραφή

10. Να σημειώσετε Σωστό ή Λάθος για τις ακόλουθες προτάσεις:

- α. Τα ανάκτορα της μινωικής Κρήτης ήταν ανοχύρωτα.
- β. Τα ταυροκαθάψια στην Κρήτη είχαν καθαρά ψυχαγωγικό χαρακτήρα (δηλαδή γίνονταν απλώς για διασκέδαση).
- γ. Οι Μινωίτες λάτρευαν κυρίως γυναικείες θεότητες.
- δ. Στη Φαιστό βρέθηκαν μινωικά ανάκτορα.

Για να απαντήσεις τα πιο πάνω να διαβάσεις τις σελ. 21-28 του βιβλίου «Αρχαία Ιστορία» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου.

3. Μυκηναϊκός κόσμος

1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Γραμμική Β΄	Α. Τάφοι
2. Θολωτοί	Β. Ανασκαφές στις Μυκήνες
3. Ερρίκος Σλήμαν	Γ. Γραφή
4. Κυκλώπεια	Δ. Σφραγίδες
	Ε. Τείχη
	Φ. Αγγεία

2. Να προσδιορίσεις αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος.

α. Οι Μυκηναίοι πίστευαν μόνο σε γυναικείες θεότητες.

β. Στη μυκηναϊκή κοινωνία υπήρχαν δούλοι .

γ. Οι Μυκηναίοι ήταν πολεμικός λαός.

δ. Η Γραμμική Β΄ δεν αποκρυπτογραφήθηκε.

3. Να συμπληρώσεις την κάθε μία από τις πιο κάτω προτάσεις με μία από τις τρεις επιλογές που ακολουθούν, ώστε να σχηματιστεί μια ιστορικά ορθή πρόταση.

(1) Το σημαντικότερο κέντρο του Μυκηναϊκού πολιτισμού υπήρξε το κέντρο:

i. Των Μυκηνών ii. Της Πύλου iii. Της Θήβας

(2) Τις ανασκαφές στις Μυκήνες έκανε:

i. Τζον Τσάνγουικ ii. Ερρίκος Σλήμαν iii. Άρθουρ Έβανς

(3) Τα μυκηναϊκά ανάκτορα :

i. είχαν πιο απλό σχέδιο από το μινωικό ii. Είχαν περίπλοκο σχέδιο iii. Ήταν κατοικία των γεωργών και των κτηνοτρόφων

(4) οι Μυκηναίοι πίστευαν :

i. σε τερατόμορφους θεούς ii. Στους θεούς του Ολύμπου και στη θεά Πότνια iii. Μόνο σε γυναικείες θεότητες

4. Να γράψεις σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

(α) Μυκηναϊκές οχυρώσεις
(ονομασία και περιγραφή)

(β) Μυκηναϊκοί θολωτοί τάφοι
(περιγραφή, ποιοι θάβονταν σε αυτούς)

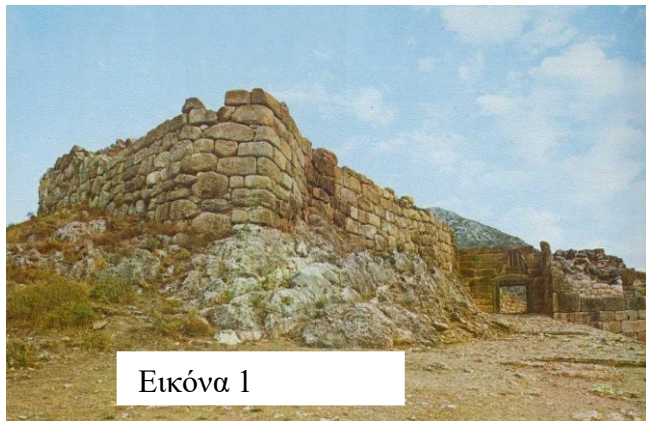
5. Να ονομάσεις τις κοινωνικές τάξεις της μυκηναϊκής κοινωνίας από την ανώτερη στην κατώτερη.

6. Να γράψεις τον ρόλο της καθεμιάς.

Τα τείχη έπρεπε τώρα να χτιστούν τόσο ψηλά και γερά, ώστε να προξενούν φόβο στους εχθρούς, αλλά και να αντέχουν σε μια πιθανή πολιορκία. Οι πέτρες έπρεπε να μεταφερθούν από μακριά και μερικές ήταν πάρα πολύ μεγάλες. Όμως, οι Μυκηναίοι είχαν αναπτύξει πολύ τις τεχνικές γνώσεις τους, έχοντας αντιγράψει αρκετά από τους προχωρημένους σε τεχνικά έργα λαούς της εποχής, τους Αιγύπτιους και τους Χετταίους. Για να ανεβάσουν ψηλά στο τείχος τους μεγάλους ογκόλιθους, δημιουργούσαν πλαγιαστές ράμπες από σάκους με άμμο. Πάνω σ' αυτές τοποθετούσαν ξύλινα μαδέρια* στα οποία έσερναν τις πέτρες. Όσο υψηλότερα ανέβαινε το τείχος, τόσο περισσότερη άμμο πρόσθεταν. Μόλις τελείωναν το χτίσιμο, έβγαζαν τους σάκους και όλα ήταν έτοιμα.

*μαδέρια=χοντρή σανίδα

Η. Βαλαβάνης, Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά, σελ. 20 (με μικρές αλλαγές)

Εικόνα 1

7. Αφού διαβάσεις την πιο πάνω πηγή να απαντήσεις στα ερωτήματα:

- A) Να ονομάσεις τα τείχη στα οποία αναφέρεται η πηγή και η εικόνα 1
- B) Να ερμηνεύσεις την ονομασία τους.
- Γ) Να περιγράψεις τον τρόπο κατασκευής τους (πηγή).
- Δ) Σε ποιο μυκηναϊκό κέντρο βρίσκεται το κτίσμα της εικόνας 1.
- Ε) Να συσχετίσεις το κτίσμα αυτό με τον πολεμικό χαρακτήρα των Μυκηναίων.

8. Αφού διαβάσεις την πηγή, να απαντήσεις στα πιο κάτω ερωτήματα:

Εμπορικές σχέσεις Κυπρίων και Μυκηναίων

Η Κύπρος έβγαζε τον καλύτερο χαλκό σε όλη τη Μεσόγειο. [...] Ο μυκηναϊός βασιλιάς, που ήταν υπεύθυνος για το εμπόριο και για όλη την παραγωγή, είχε έλθει σε συνεννόηση με το φίλο του βασιλιά της Κύπρου και έκανε από κει εισαγωγή χαλκού. Το χαλκό τον διέθετε έπειτα στους τεχνίτες του για να κατασκευάσουν με τα σφυριά και τα αμόνια χάλκινα όπλα για το στρατό (ξίφη, κράνη, ασπίδες, δόρατα και βέλη) αλλά και πολλά άλλα αντικείμενα από μέταλλο, που είτε τα χρησιμοποιούσαν εκεί, είτε τα εξήγαν και πάλι σε άλλες περιοχές. Επειδή την εποχή εκείνη δεν είχε ακόμα ανακαλυφθεί το νόμισμα, και το εμπόριο γινόταν με ανταλλαγές προϊόντων, για τον χαλκό που έπαιρναν οι Μυκηναίοι, πρόσφεραν αρωματικά λάδια στους Κύπριους. Το αρωματικό λάδι, σαν τις σημερινές κολόνιες, το παρασκεύαζαν οι Μυκηναίοι, αναμειγνύοντας λάδι ελιάς με ακριβά αρώματα που έφερναν από την Ανατολή.

Η. Βαλαβάνης, Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά, σελ. 21 (με αλλαγές)

- A) Ποιο ήταν το υλικό που εξασφάλιζαν οι Μυκηναίοι από την Κύπρο;
- B) Γιατί είχαν ανάγκη να εξασφαλίζουν αυτό το υλικό;
- Γ) Ποιος ήταν υπεύθυνος για το εμπόριο και την παραγωγή στα μυκηναϊκά βασίλεια;
- Δ) Πώς γινόταν το εμπόριο την εποχή εκείνη;

9. Να συμπληρώσεις τις πιο κάτω φράσεις:

- α. Στην κορυφή της μυκηναϊκής κοινωνικής πυραμίδας βρισκόταν.....
- β. Οι Μυκηναίοι βασιλιάδες και τα μέλη των βασιλικών ή άλλων ευγενών οικογενειών θάβονταν σε .....
- γ. Οι Μινωίτες εκτός από την ιερογλυφική γραφή χρησιμοποιούσαν και την .....
- δ. Ο πρώτος μεγάλος ελληνικός πολιτισμός είναι ο ..... και ονομάστηκε έτσι, γιατί το σημαντικότερο κέντρο του ήταν .....
- ε. Ο επίσημος χώρος του μυκηναϊκού ανακτόρου ονομαζόταν .....
- στ. Ξεχωριστή θέση στη μυκηναϊκή θρησκεία κατέχει μία θεά που ονομαζόταν .....
- ζ. Η ..... γραφή έχει αποκρυπτογραφηθεί.

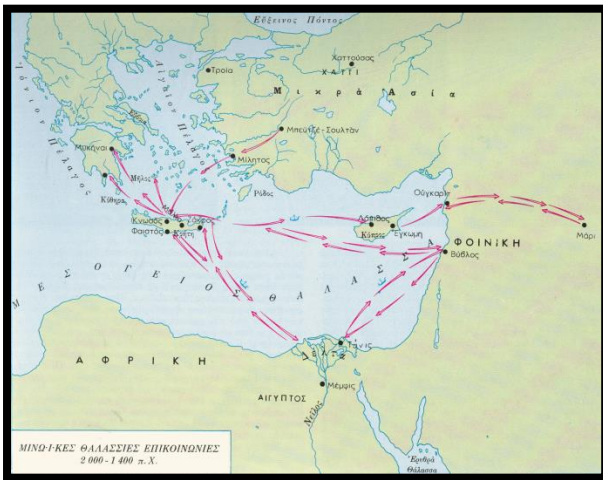
10. Μελετώντας την πηγή που ακολουθεί και με βάση τις ιστορικές σου γνώσεις να απαντήσεις στα πιο κάτω ερωτήματα:

Το σημαντικότερο από τα μυκηναϊκά επιτεύγματα ήταν όμως η επινόηση μιας νέας συλλαβικής γραφής [...] Το αρχείο του ανακτόρου αποτελούνταν από δύο συνεχόμενα δωμάτια. Στον χώρο αυτό βρέθηκαν 1.000 περίπου πινακίδες [...] Οι επιγραφές αυτές είναι συστηματικά αρχειοθετημένες λογιστικές καταστάσεις και εμπορικές καταγραφές των προϊόντων αλλά και των ανθρώπων που υπηρετούσαν τον άνακτα. Τα κείμενα χαραζόνταν επάνω σε πλάκες από άψητο πηλό με τη βοήθεια μιας γραφίδας που ήταν φτιαγμένη μάλλον από κόκαλο. [...]

<http://www2.fhw.gr/chronos/02/mainland/gr/mg/habitation/citadels/index1.html>

- α) Ποια γραφή χρησιμοποιούσαν οι Μυκηναίοι και ποια τα χαρακτηριστικά της;
- β) Ποιοι λόγοι οδήγησαν στη δημιουργία της γραφής και ποιοι γνώριζαν να τη γράφουν;
- γ) Γιατί η αποκρυπτογράφηση αυτής της γραφής έχει ιδιαίτερη σημασία για τους Έλληνες;

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΙΝΩΙΚΟΥ ΜΕ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

1

2

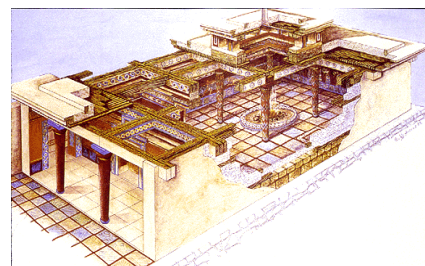
11. Αφού παρατηρήσετε τους χάρτες να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- I. Τι παρουσιάζει ο χάρτης 1 και τι ο 2;
- II. Σε ποιον πολιτισμό αναφέρεται ο καθένας;
- III. Να συσχετίσεις τους χάρτες με την έννοια της θαλασσοκρατίας.
- IV. Ποια ήταν κυρίως τα προϊόντα εισαγωγής στους πολιτισμούς αυτούς;

12. Οι πιο κάτω εικόνες σχετίζονται με ανάκτορα του μινωικού και μυκηναϊκού πολιτισμού. Αφού παρατηρήσεις τις εικόνες και με βάση τις ιστορικές σου γνώσεις να απαντήσεις:

Εικόνα 1

Εικόνα 2

- I. Να δηλώσεις ποιο ανάκτορο απεικονίζει η κάθε εικόνα.
- II. Να δώσεις τρία γνωρίσματα του μινωικού ανακτόρου.
- III. Να αναφέρεις τρεις διαφορές μεταξύ του μυκηναϊκού και μινωικού ανακτόρου.

Για να απαντήσεις τα πιο πάνω να διαβάσεις τις σελ. 29-34 του βιβλίου «Αρχαία Ιστορία» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου.

ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύει ένα (1) στοιχείο.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. τάλαντο	Γ. Μυκηναϊκή αποικία
2. Θεός που πατά σε τάλαντο	Η. Τεχνίτης που κατασκευάζει χάλκινα αντικείμενα
3. Χαλκουργός	Ι. Χαλκού
4. Έγκωμη	Ζ. Βωμός με τα ιερά κέρατα
	Κ. Προστάτης του χαλκού

2. Να προσδιορίσεις αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος.

- Α) Στην Κύπρο βρέθηκαν Κυκλώπεια τείχη.
 Β) Οι Μυκηναίοι ήρθαν στην Κύπρο με πόλεμο ως εχθροί.
 Γ) Κάθε πόλη που ιδρύουν οι Έλληνες-Μυκηναίοι ήταν ένα μικρό βασίλειο.
 Δ) Ο σημαντικότερος ορυκτός πλούτος της Κύπρου κατά την αρχαιότητα ήταν ο χαλκός .

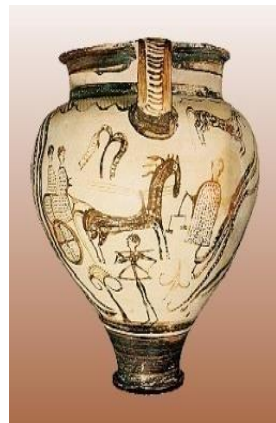
3. Να γράψεις σύντομο κατατοπιστικό σημείωμα για τα πιο κάτω:

(α) εξελληνισμός
 (τι ήταν, πώς έγινε)

(α) Τάλαντο
 (τι ήταν, περιγραφή, χρήση)

4. Στο Κίτιον βρέθηκαν εργαστήρια χαλκού που συγκοινωνούν με ναούς. Τι αποδεικνύει αυτό καθώς και ο θεός που πατά σε τάλαντο χαλκού. Να εξηγήσεις.

5. Η επεξεργασία και το εμπόριο του χαλκού είχε σημαντικές συνέπειες στη ζωή των Κυπρίων στην αρχαιότητα. Να γράψεις και να εξηγήσεις μια θετική και μια αρνητική συνέπεια.

6. Στις πιο πάνω εικόνες παρουσιάζεται ένας βωμός, ένα άγαλμα θεού, ένας κρατήρας και ένα βασιλικό σκήπτρο. Όλα τα ευρήματα προέρχονται από την Κύπρο. Να εξηγήσεις πώς το καθένα αποδεικνύει τον εξελληνισμό της Κύπρου και σε ποιο τομέα της ζωής.

7. Αφού διαβάσεις τις πηγές, να απαντήσεις στα πιο κάτω ερωτήματα:

Πηγή 1

«Η ύπαρξη χαλκού στα σπλάχνα της κυπριακής γης υπήρξε μοιραίο δώρο της φύσεως για την νήσο: έγινε αιτία εκπληκτικής οικονομικής ανόδου, αλλά και αφορμή να στραφούν κατακτητικά προς την μεγαλόνησο τα μάτια των μεγάλων δυνάμεων της εποχής. [...] Σημαντικός σταθμός της Υστερας Χαλκοκρατίας στην Κύπρο είναι οι χρόνοι γύρω από το 1500π.Χ, όταν έγινε η καταστροφή των μεγάλων μινωικών πόλεων. Η Μυκηναϊκή αυτοκρατορία που βρισκόταν σε φάση εκπληκτικής ακμής, διαδέχθηκε την Μινωική. Το ίδιο ακριβώς συνέβη και στην Ανατολική Μεσόγειο, όπου οι Μυκηναίοι έθεσαν υπό τον έλεγχό τους το εμπόριο με την Ανατολή».

Πηγή 2

Πιστεύεται ότι η Κύπρος πριν από την εγκατάσταση Μυκηναίων, αποτελούσε μια ενιαία οντότητα, το βασίλειο της Αλάσιας. Με την παρουσία των Ελλήνων είναι συνδεδεμένη και η αλλαγή της κοινωνικής δομής. Τώρα κάθε καινούρια πόλη που ιδρύουν οι Έλληνες είναι και ένα μικρό βασίλειο, οργανωμένο σύμφωνα με το μυκηναϊκό πρότυπο.

Ο εξελληνισμός του νησιού από Αχαιοούς της Ελλάδας και του Αιγαίου και ίσως της Μικράς Ασίας που υπήρξε ειρηνικός, είχε συμπληρωθεί λίγο μετά το 1100 π.Χ., οπότε έχουμε σε χάλκινο οβελό στην Παλαίπαφο και την πρώτη μαρτυρία χρήσης της ελληνικής γλώσσας".

Από το ψηφιακό υλικό Υπουργείου Παιδείας

- I. Γιατί η ύπαρξη του χαλκού στην Κύπρο χαρακτηρίζεται ως μοιραίο δώρο της φύσης; (πηγή1)
- II. Ποιος θεσμός που αναφέρεται στην πηγή 2 ήταν αποτέλεσμα της εγκατάστασης των Μυκηναίων;
- III. Ποια είναι η πρώτη μαρτυρία χρήσης της ελληνικής γλώσσας στην Κύπρο;
- IV. Ποιες ανάγκες οδήγησαν στη δημιουργία γραφής στην Κύπρο;
- V. Με βάση τις ιστορικές σου γνώσεις να γράψεις τους λόγους- αίτια που έφεραν τους Μυκηναίους στο νησί.

8. Αφού διαβάσεις την πηγή να απαντήσεις στα πιο κάτω ερωτήματα:

Με τον αποικισμό της Κύπρου από τους Μυκηναίους, το ελληνικό στοιχείο επικράτησε. Η γλώσσα, οι συνήθειες, η θρησκεία των Ελλήνων διαδόθηκαν ανάμεσα στους Κύπριους, διαμορφώνοντας από την εποχή αυτή τον ελληνικό χαρακτήρα του νησιού. Η αλλαγή αυτή πραγματοποιήθηκε με ειρηνικό τρόπο, γιατί ακριβώς οι Μυκηναίοι στην Κύπρο έφθασαν ως έμποροι και άποικοι.

Οι Αχαιοί άποικοι έφεραν μαζί τους ιερείς, τους «αχαιομάντιες», και διέδωσαν στην Κύπρο ελληνικές θεότητες, όπως τον Απόλλωνα Υλάτη στο Κούριο. Διέδωσαν, ακόμα, τύπους λατρείας, όπως τα ιερά κέρατα, τους βωμούς και τις τράπεζες προσφορών. Στον τομέα των γραμμάτων έφεραν την επική ποίηση, με επακόλουθο να δημιουργηθούν έπειτα τα Κύπρια Έπη, που σχετίζονται με τον Τρωικό πόλεμο.

Οι Μυκηναίοι εξάλλου, με τις ικανότητές τους και τη δεξιοτεχνία τους, συντέλεσαν στην εντατικοποίηση της παραγωγής και κατεργασίας του χαλκού, με επακόλουθο την ανάπτυξη και επέκταση της εμπορικής δραστηριότητας των Κυπρίων. Στο Κίτιον, υπήρχαν εργαστήρια επεξεργασίας χαλκού.

Από τα αντικείμενα που άφησε η μυκηναϊκή παρουσία στην Κύπρο, περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αγγεία: κατασκευάστηκαν με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, για να ικανοποιήσουν τις αισθητικές ανάγκες της Ανατολής, όπου υπήρχε προτίμηση προς την εικονογράφηση και την πλούσια διακόσμηση.

Ψηφιακό υλικό Υπουργείου Παιδείας

- I. Στην πηγή αναφέρεται ο εξελληνισμός. Να τον εξηγήσεις με βάση την πηγή.
- II. Ποιοι τομείς εξελληνισμού αναφέρονται στην πηγή.
- III. Στην πηγή αναφέρεται μια μυκηναϊκή αποικία. Να την ονομάσεις.

Για να απαντήσεις τα πιο πάνω να διαβάσεις τις σελ. 12-21 του βιβλίου «Ιστορία της Κύπρου» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΕΩΣ ΤΟ 800 π.Χ.

1. Οι μεταβατικοί χρόνοι

1. Να ονομάσεις το ιστορικό γεγονός που παρουσιάζει ο χάρτης.
2. Πότε έγινε και ποια τα αίτιά του;
3. Ποιες συνέπειες είχε;

2. Η πολιτισμική αναγέννηση

4. Να εξηγήσεις από πού προήλθε το ελληνικό αλφάβητο;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (800-479 π.Χ.)

1. Αποικιακή εξάπλωση

5. Να γράψεις τους χώρους εξάπλωσης των Ελλήνων κατά τη μεγάλη αποικιακή εξάπλωση.

6. Να επιλέξεις και να κυκλώσεις τη σωστή απάντηση:

Ο Β΄ Ελληνικός Αποικισμός τοποθετείται χρονικά κατά:

- α. τον 11^ο με 9^ο αι. π.Χ.
- β. τον 8^ο με 6^ο αι. π.Χ.
- γ. τον 6^ο με 5^ο αι. π.Χ.

6. Ο επικεφαλής μιας αποικιακής αποστολής ονομαζόταν:

- α. ιδρυτής
- β. άποικος
- γ. οικιστής

7. Να αντιστοιχίσεις τους όρους της πρώτης στήλης με εκείνους της δεύτερης. (Προσοχή: Στη στήλη Β περισεύει ένα σημείο).

Στήλη Α	Στήλη Β
α. οικιστής	1. δημιουργεί αποικία
β. μητρόπολη	2. αποικίες της Κάτω Ιταλίας και Σικελίας
γ. «Μεγάλη Ελλάδα»	3. νέα πόλη
δ. αποικία	4. αρχηγός της αποστολής
	5. πολίτευμα

8. Να γράψεις και να εξηγήσεις τα αίτια του β΄ ελληνικού αποικισμού.

9. Να γράψεις και να εξηγήσεις τα αποτελέσματα του β΄ ελληνικού αποικισμού.

10. Να δώσεις σύντομα τους πιο κάτω ορισμούς:

- α. μητρόπολη:
- β. αποικία:

11. Ποιες ήταν οι σχέσεις αποικίας –μητρόπολης;

12. Να γράψεις δύο διαφορές και δύο ομοιότητες μεταξύ του πρώτου και δεύτερου ελληνικού αποικισμού.

Β' ελληνικός αποικισμός:

13. Με ποια κριτήρια επέλεγαν οι άποικοι τη νέα τους πατρίδα;

14. Πώς γινόταν η αναχώρηση και η εγκατάσταση στη νέα πατρίδα (αποικία);

15. Αφού διαβάσεις τις πηγές και με βάση τις ιστορικές σου γνώσεις να απαντήσεις στα πιο κάτω:

Πηγή 1

Η ανταλλαγή προϊόντων ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις ή μεταξύ των ελληνικών πόλεων και των άλλων λαών που ζούσαν στον χώρο των αποικιών, έφερε τη μεγάλη ανάπτυξη του εμπορίου. Γεωργικά προϊόντα από τις αποικίες ανταλλάσσονταν με βιοτεχνικά προϊόντα από τη μητροπολιτική Ελλάδα ή και από άλλες αποικίες. Με τη σειρά τους οι ανταλλαγές αυτές είχαν σαν συνέπεια τη μεγάλη ανάπτυξη της βιοτεχνίας.

Λάμπρος Τσακτσίρας – Μιχάλης Τιβέριος, Ιστορία των Αρχαίων Χρόνων ως το 30 π.Χ., Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000, σ. 97–98 (διασκευή)

Πηγή 2

Επακολούθημα της ανάπτυξης της βιοτεχνίας και του εμπορίου ήταν να δημιουργηθεί μέσα στις ελληνικές πόλεις μια νέα, οικονομικά ισχυρή, τάξη πολιτών που γρήγορα άρχισε να διεκδικεί πολιτικά δικαιώματα από τους ευγενείς και έπαιξε πρωταρχικό ρόλο στις πολιτικές μεταβολές που ακολούθησαν.

Α. Τσακτσίρας – Μ. Τιβέριος, Ιστορία των Αρχαίων Χρόνων, σ. 98

- I. Στις πηγές αναφέρονται **συνέπειες του Β' ελληνικού αποικισμού**. Να τις αναφέρεις και να τις κατατάξεις ανάλογα με τον τομέα που ανήκουν (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό).
- II. Να γράψεις άλλες τέσσερις (4) συνέπειες-αποτελέσματα του Β' ελληνικού αποικισμού.

16. Με βάση το απόσπασμα και τις δικές σου ιστορικές γνώσεις, να απαντήσεις τα πιο κάτω:

Οι άποικοι που εγκατέλειψαν τη Σπάρτη οδηγήθηκαν από τον αρχηγό τους Φάλανθο στον Τάραντα, θέση που συγκέντρωνε εξαιρετικά πλεονεκτήματα: το μεγαλύτερο και ασφαλέστερο λιμάνι ανάμεσα στα ελληνικά παράλια και στο στενό της Μεσσηνίας, φυσική οχυρότητα, άφθονα και γευστικά αλιεύματα, μια εσωτερική θάλασσα κατάλληλη για την καλλιέργεια οστρέων (σημ. οστρακοειδή), και μάλιστα της πορφύρας (σημ. οστρακοειδές από το οποίο παραγόταν το περιζήτητο πορφυρό χρώμα που χρησιμοποιούνταν στη βαφή υφασμάτων), και γη αποδοτική, παρά την ασβεστολιθική σύνθεση του εδάφους και την ξηρότητά του.

Μ. Σακελλαρίου, "Η αποκρυστάλλωση του ελληνικού κόσμου" στο Γ. Χριστόπουλος (εκδ.), Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1986, τόμος Β' (Αρχαϊκός Ελληνισμός), σ. 60-61.

- I. Στην πιο πάνω πηγή αναφέρονται κάποια από **τα κριτήρια** με τα οποία επέλεγαν οι άποικοι την νέα τους πατρίδα. Να εντοπίσεις (4) τέσσερα από αυτά.
- II. Να γράψεις **το όνομα της μητρόπολης και το όνομα της αποικίας** που αναφέρονται στην πιο πάνω πηγή.
- III. Ποια ιδιότητα είχε ο Φάλανθος;

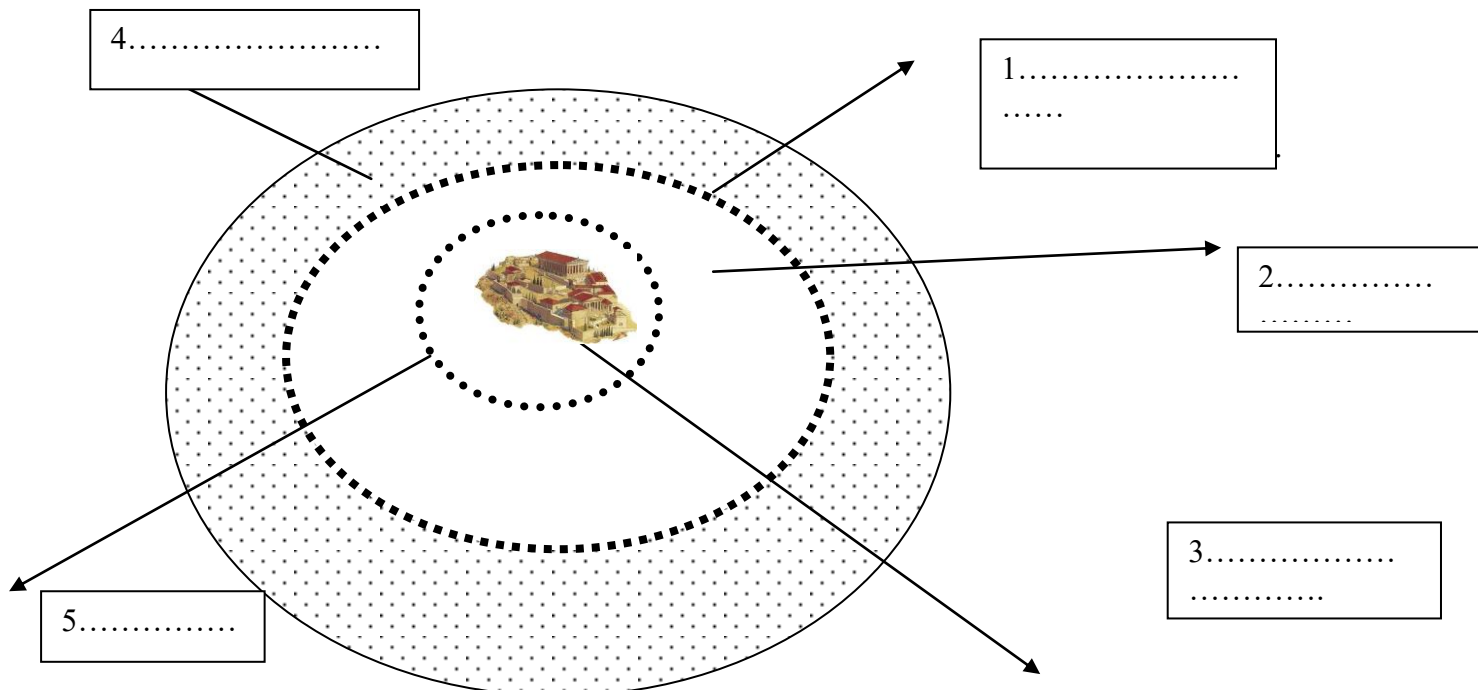
Για να απαντήσεις τα πιο πάνω να διαβάσεις τις σελ.37-44 του βιβλίου «Αρχαία Ιστορία» και τις σημειώσεις του τετραδίου σου

Η «κοιλιάδα των ελληνικών ναών» στη Σικελία

2. Πόλη – Κράτος

1. Να τοποθετήσεις στο πιο κάτω σχήμα τα μέρη της Πόλης-Κράτους.

2. Να δώσεις τον ορισμό της πόλης – κράτους.

3. Την «οπλική φάλαγγα» αποτελούσαν:

- οι πολίτες που ήταν ευγενείς
- οι πολίτες που μπορούσαν να αγοράσουν την πανοπλία τους
- οι πολίτες που ήταν πλούσιοι

4. Με βάση το απόσπασμα και τις δικές σου ιστορικές γνώσεις να απαντήσεις την πιο κάτω ερώτηση:

Το άτομο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της πόλης, και για να έχει ή για να απαιτήσει μια θέση στον πολιτικό της κόσμο πρέπει να συνεργάζεται και να συμπάσχει με το υπόλοιπο τμήμα των πολιτών. Αυτό το πνεύμα εκφράζεται στη νέα τακτική του πολέμου που εισάγεται κατά τον 7^ο αιώνα π.Χ., την οπλική φάλαγγα. Ενώ παλαιότερα οι μάχες έπαιρναν τη μορφή συμπλοκών μεταξύ ευγενών των δύο παρατάξεων, η νέα τακτική απαιτεί τις μαχητικές ικανότητες του συνόλου των πολεμιστών προς διατήρηση αδιάσπαστης της πολεμικής παράταξης. Η πολεμική ανδρεία που στα ομηρικά έπη χαρακτήριζε τους ευγενείς, «καθίσταται τώρα καθήκον προς το κράτος, καθήκον στο οποίο όλοι οι πολίτες είναι χρεώστες.»(Jaeger, «ΠΑΙΔΕΙΑ»)

Ο φαλαγγίτης είναι πεζός, οπλισμένος με μακρύ δόρυ, κοντό σπαθί και τεράστια ασπίδα, ντυμένος στο σίδηρο. Μοναχός του δεν έχει μεγάλες ελπίδες επικράτησης ή σωτηρίας. Αν όμως ο ένας υποστηρίξει τον άλλο, αν όλοι πολεμούν μαζί, δίπλα δίπλα, χωρίς διακρίσεις, γίνονται ένα ακατανίκητο σώμα. Αυτή είναι η φάλαγγα.

I. Πώς διαφοροποιείται η σχέση του πολίτη με το κράτος με την εισαγωγή της νέας πολεμικής τακτικής της οπλικής φάλαγγας;

5. Να γράψεις τα ονόματα των πολιτευμάτων με τη σειρά εξέλιξής τους στις περισσότερες πόλεις - κράτη.

6. Να συμπληρώσεις τις πιο κάτω προτάσεις:

- Κριτήριο για τη συμμετοχή στην εξουσία, στο αριστοκρατικό πολίτευμα ήταν.....
- Στον χώρο ..... χιζόνταν ναοί και δημόσια κτίρια.

7. Να σημειώσεις Σ στις σωστές και Λ στις λανθασμένες απαντήσεις:

- Το αρχαιότερο πολίτευμα ήταν το ολιγαρχικό . .....
- Πυρήνας της πόλης – κράτους ήταν ο συνοικισμός. ....
- Το φυλετικό κράτος αντικαταστάθηκε τον 8^ο αιώνα από την .....
- Το πολίτευμα στο οποίο την εξουσία είχαν οι ευγενείς (άριστοι) λέγεται .....

